

فرهنگ، رسانه و فضای مجازی / ۲

رویکرد دوفضایی

به

آسیب‌ها، جرایم، قوانین و سیاست‌های فضای مجازی

تألیف

دکتر سیدسعیدرضا عاملی

استاد گروه ارتباطات دانشگاه تهران

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۰

سرشناسه: عاملی، سعیدرضا، ۱۳۴۰-
عنوان و نام پدیدآور: رویکرد دوفضایی به آسیب‌ها، جرایم، قوانین و سیاست‌های فضای مجازی / تألیف
سعیدرضا عاملی.

مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۵۸۳ ص: جدول، نمودار.

فروست: فرهنگ، رسانه و فضای مجازی: ۲.

شابک: 978-964-00-1370-0

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

موضوع: جرایم کامپیوتری.

موضوع: فضای مجازی -- جنبه‌های اجتماعی.

موضوع: جرایم کامپیوتری -- قوانین و مقررات -- مطالعات تطبیقی.

موضوع: فضای مجازی -- سیاست و دولت -- مطالعات تطبیقی.

موضوع: اینترنت -- قوانین و مقررات -- مطالعات تطبیقی.

موضوع: فضای مجازی -- اقدامات تأمینی.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۹، ۹، ۲، ۶۷۷۳/ HV

رده‌بندی دیوبنی: ۲۶۴/۱۶۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۳۳۱۱۹

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۰۰-۱۳۷۰-۰

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران: خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال، صندوق پستی: ۱۱۳۶۵۴۱۹۱

رویکرد دوفضایی به آسیب‌ها، جرایم، قوانین و سیاست‌های فضای مجازی

© حق چاپ: ۱۳۹۰، مؤسسه انتشارات امیرکبیر www.amirkabir.net

نوبت چاپ: اول

مؤلف: دکتر سعیدرضا عاملی

کارشناسان: مجتبی حاجی جعفری، منیژه اخوان، احسان شاقاسمی

صفحه‌آرا: امیرحسین حیدری

طراح جلد: پریسا رسولی

حروف متن: میترا ۱۴

چاپ و صحافی و لیتوگرافی: چاپخانه سپهر، تهران، خیابان ابن سینا (بهارستان)، شماره ۱۰۰

شمارگان: ۲۰۰۰

بها: ۱۳۲۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری،
اقتباس کلی و جزئی (به‌جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و
مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

بخش اول: مقدمه؛ تحلیل پارادایمی و مفهومی آسیب‌ها	
و جرایم در فضای فیزیکی و فضای مجازی	۲۱
فصل اول: تبیین پارادایم دوفضایی شدن و آسیب‌های دوفضایی؛ ظرفیت‌شناسی دوفضایی	۲۳
فرامتغیرهای فضای مجازی	۲۶
مسائل اجتماعی و فرهنگی دوفضایی	۲۹
آسیب‌شناسی دوفضایی	۳۲
فصل دوم: تبدیل‌ها از آسیب فیزیکی به آسیب مجازی؛ تجربه‌های جهانی فیزیکی و جهان مجازی	۳۵
تبدیل آسیب آنالوگ به آسیب دیجیتال	۳۵
تبدیل آسیب مبتنی بر زمان فیزیکی به آسیب مبتنی بر زمان مجازی	۳۶
تبدیل آسیب محلی به آسیب جهانی - محلی (حضور جهان در محل و محل در جهان)	۴۲
تبدیل آسیب کند به آسیب سریع	۴۳
تبدیل آسیب محدود به آسیب فراگیر	۴۴
تبدیل آسیب راکد به آسیب سیال	۴۴
تبدیل آسیب عادی به آسیب تشدیدشده	۴۵
تبدیل آسیب منفرد (منزوی) به آسیب متکثر (شبکه‌ای)	۴۵
تبدیل آسیب تک‌مکانی به آسیب همه‌جا حاضر	۴۶
تبدیل آسیب‌گرایی ارادی (خواسته) به آسیب‌گرایی غیرارادی (ناخواسته)	۴۷
فصل سوم: مفهوم‌پردازی آسیب فیزیکی، آسیب مجازی و آسیب دوفضایی	۴۹
فصل چهارم: روش‌شناسی مطالعه آسیب‌ها در فضای مجازی و ملاحظات مرتبط با آن	۵۵
مطالعه سیاست‌گذاری و تحلیل سیاست	۵۸

۶۳	مطالعه تطبیقی قوانین کشورها و سازمان‌های بین‌المللی.....
۶۴	مطالعه میدانی و پیمایشی.....
۷۴	تحلیل داده‌ها.....
	بخش دوم: مطالعه مفهومی و سنخ‌شناسی جرایم
۷۹	و آسیب‌ها در فضای مجازی؛ مطالعه موردی .....
۸۱	فصل اول: سنخ‌شناسی ناهنجاری‌های مجازی.....
۸۲	پرخاشگری و خشونت.....
۹۰	بی‌وفایی اینترنتی.....
۱۱۰	قماربازی اینترنتی.....
۱۲۳	اعتیاد اینترنتی.....
۱۳۹	وب‌گردی.....
۱۳۹	دوستی‌های مجازی.....
۱۵۳	جمع‌بندی نتایج پیمایش برخط پیرامون درباره ناهنجاری‌انگاری.....
۱۵۷	فصل دوم: سنخ‌شناسی جرایم مجازی.....
۱۵۹	جرم در علم حقوق.....
۱۶۲	جرم در جامعه‌شناسی.....
۱۶۵	جرم مجازی.....
۱۷۲	فحشا و هرزه‌نگاری.....
۱۹۲	حملات سایبری.....
۱۹۷	تغییر دادن وب‌گاه‌ها.....
۲۰۱	پولشویی مجازی.....
۲۱۰	کلاهبرداری اینترنتی.....
۲۱۵	سرقت و سرقت هویت.....
۲۲۱	ویروس‌ها و ویروس‌نویسی رایانه‌ای.....
۲۲۹	اجتناب از ارائه خدمات.....
۲۳۱	هک کردن و هکرها.....
۲۳۶	تروریسم سایبری.....
۲۴۳	هکتیویسم.....
۲۴۵	تحصن و محاصره مجازی.....
۲۴۶	بمب‌های ایمیلی خودکار.....
۲۴۸	نقض حقوق مالکیت فکری و حق نشر.....
۲۵۸	جمع‌بندی نتایج پرسشنامه درباره جرم‌انگاری.....

۲۶۳.....	بخش سوم: مطالعه رفتارشناختی آسیب‌ها در فضای مجازی
۲۶۵.....	فصل اول: پیمایش رفتارشناختی و مطالعه موردی رفتارهای مجازی
۲۶۶.....	مطالعه انگیزشی و نگرشی در فضای مجازی
۲۶۷.....	مکتب کلاسیک: مسئله انتخاب و آگاهی
۲۶۸.....	تفاسیر زیستی و زیست-اجتماعی
۲۶۹.....	نظریه‌های روان‌شناختی
۲۷۱.....	به‌هم‌ریختگی اجتماعی و بی‌نظمی
۲۷۳.....	نظریه‌های مبتنی بر بزهکاری طبقه پایین
۲۷۵.....	تبیین‌های موقعیتی و میان‌فردی
۲۷۶.....	نظریه‌های کنترل
۲۷۸.....	نظریه برچسب‌زنی
۲۷۹.....	نظریه رادیکالی بزهکاری
۲۸۱.....	بزهکاری زنان
۲۸۲.....	زمینه‌های ناهنجاری در فضای مجازی
۲۸۴.....	نگاهی به یافته‌های پیمایش برخط پیرامون نگرش‌سنجی
۲۹۹.....	تجربه‌های آسیبی و زمینه‌شناسی نگرشی
۳۰۳.....	فصل دوم: رفتارهای مجازی؛ مطالعه موردی رفتارها در محیط‌های مجازی
۳۰۵.....	الف: شبکه‌های اجتماعی و جماعت‌های مجازی
۳۰۷.....	ب: مفاهیم نظری مرتبط با شبکه‌ها و اجتماعات برخط
۳۰۷.....	۱. خودتصویری: سیالیت وجودی
۳۰۹.....	۲. خودافشاگری
	بخش چهارم: مطالعه سیاست‌های کشوری
۳۳۷.....	و بین‌المللی پیرامون آسیب‌ها در فضای مجازی
۳۳۹.....	آسیب‌شناسی فضای مجازی و نگاه تطبیقی به سیاست‌گذاری
۳۴۰.....	سیاست عمومی و تحلیل تطبیقی آن
۳۴۱.....	سیاست‌گذاری فضای مجازی
۳۴۳.....	برنامه‌ها و سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی کشورها
۳۴۴.....	برنامه‌ها و سیاست‌های ایالات متحده آمریکا
۳۴۶.....	برنامه‌ها و سیاست‌های کانادا
۳۵۰.....	برنامه‌ها و سیاست‌های استرالیا
۳۵۱.....	برنامه‌ها و سیاست‌های نیوزیلند
۳۵۲.....	برنامه‌ها و سیاست‌های چین
۳۵۴.....	برنامه‌ها و سیاست‌های عربستان سعودی

- ۳۵۵..... برنامه‌ها و سیاست‌های کره جنوبی.....
- ۳۵۶..... برنامه‌ها و سیاست‌های اتحادیه اروپا.....
- ۳۵۷..... برنامه‌ها و سیاست‌های فرانسه.....
- ۳۵۸..... برنامه‌ها و سیاست‌های آلمان.....
- ۳۵۹..... برنامه‌ها و سیاست‌های سوئد.....
- ۳۶۰..... برنامه‌ها و سیاست‌های بریتانیا.....
- ۳۶۲..... سنخ‌شناسی سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی در برابر آسیب‌ها.....
- ۳۶۲..... سیاست‌های سلبی.....
- ۳۶۳..... تشویق به استفاده از سامانه‌های نظارتی و مسدودسازی سطح خرد.....
- ۳۶۳..... برنامه‌ریزی باوآرلنده در حوزه قانون‌گذاری.....
- ۳۶۴..... استفاده از سامانه‌های نظارتی و مسدودسازی سطح کلان.....
- ۳۶۴..... جلوگیری از استفاده از اینترنت.....
- ۳۶۵..... سیاست‌های ایجابی.....
- ۳۶۵..... تولید محتوای دیجیتالی.....
- ۳۶۵..... دیجیتالی کردن محتواهای فرهنگی آنالوگ.....
- ۳۶۵..... ایمن‌سازی فضای دیجیتال و اینترنت.....
- بخش پنجم: مطالعه تطبیقی حقوقی قوانین جرایم و آسیب‌ها در فضای مجازی.....
- ۳۶۷..... حکمرانی اینترنت و قانون‌گذاری آسیب‌شناسانه فضای مجازی.....
- ۳۶۹..... صلاحیت قضایی در قلمرو فضای دوم (مجازی) و سازمان‌های بین‌المللی.....
- ۳۸۰..... مطالعه تطبیقی قوانین جرایم و ناهنجاری‌های مجازی.....
- ۳۹۰..... مطالعه تطبیقی جرم سرقت و سرقت هویت (غصب عنوان) در فضای مجازی.....
- ۴۰۰..... مطالعه تطبیقی جرم کلاهبرداری در فضای مجازی.....
- ۴۰۵..... مطالعه تطبیقی جرم نقض حق نشر و حق مالکیت معنوی.....
- ۴۱۸..... مطالعه تطبیقی جرم اجتناب از ارائه خدمات در فضای مجازی.....
- ۴۲۶..... مطالعه تطبیقی جرم دسترسی غیرمجاز.....
- ۴۴۰..... مطالعه تطبیقی جرم هرزه‌نگاری.....
- ۴۵۴..... حقوق داخلی سایر کشورها.....
- ۴۷۷..... مطالعه تطبیقی جرم اختلال غیرمجاز.....
- ۴۸۰..... جمع‌بندی: جرم دوفضایی، قانون‌گذاری و حاکمیت بر فضای مجازی ایرانی.....
- ۴۹۹..... بخش ششم: نتیجه‌گیری؛ آینده‌اندیشی و برنامه‌ریزی پیشگیرانه
- ۵۰۵..... و کنترل آسیب‌ها و جرایم مجازی.....
- ۵۰۷..... جمع‌بندی تحلیل یافته‌های پژوهشی.....
- ۵۰۷..... مطالعات سیاست‌گذاری کشورها.....

۵۰۹.....	مطالعات تطبیقی قوانین و مقررات.....
۵۲۱.....	مطالعات پیمایشی و میدانی.....
۵۲۷.....	راهبرد پیشگیرانه به آسیب‌ها و جرایم مجازی با نگاه دینی.....
۵۲۹.....	فرهنگ معانی.....
۵۳۵.....	کتابنامه.....
۵۶۹.....	نمایه.....

www.ketab.ir

فهرست جداول

- جدول ۱: شدت و سطح معناداری رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «توهین به شخص یا گروه» ۸۶
- جدول ۲: اندازه‌های متقارن روابط همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «توهین به شخص یا گروهی خاص» ۸۷
- جدول ۳: شدت و سطح معناداری رابطه میان متغیر «اعتقاد به خدا» و ۸۸
- جدول ۴: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۸۸
- جدول ۵: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۸۹
- جدول ۶: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «پابندی به اخلاقیات» و ۹۰
- جدول ۷: شدت و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی» ۱۰۵
- جدول ۸: شدت و سطح معناداری رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «داشتن تصویر مستهجن در رایانه» ۱۰۶
- جدول ۹: رابطه همبستگی متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی» ۱۰۶
- جدول ۱۰: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۱۰۷
- جدول ۱۱: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۱۰۸
- جدول ۱۲: اندازه‌های متقارن روابط همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۱۰۹
- جدول ۱۳: اندازه‌های متقارن روابط همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۱۱۰
- جدول ۱۴: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۱۲۱
- جدول ۱۵: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۱۲۲
- جدول ۱۶: برخی علائم اختصاری اتاق‌های گفتگو ۱۴۰
- جدول ۱۷: شدت و سطح معناداری رابطه همبسته «اعتقاد به اسلام» و «دوستی‌های مجازی با جنس مخالف» ۱۵۲
- جدول ۱۸: اندازه‌های متقارن رابطه همبستگی متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۱۵۳
- جدول ۱۹: ده مقیاس تحلیل تصاویر اینترنتی ۱۷۸
- جدول ۲۰: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۱۹۰
- جدول ۲۱: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۱۹۱
- جدول ۲۲: فرایند حمله غیرمستقیم (کراس، ۲۰۰۸: ۴۲۴-۴۲۵) ۱۹۴
- جدول ۲۳: شدت و سطح معناداری رابطه میان متغیر «اعتقاد به خدا» و «ورود بدون اجازه به ایمیل دیگران» ۲۱۹

- جدول ۲۴: شدت و سطح معناداری متغیر «اعتقاد به اسلام» و «استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران» ۲۲۰
- جدول ۲۵: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «پابندی به اخلاقیات» و ۲۲۱
- جدول ۲۶: روند توسعه ویروس‌های اینترنتی ۲۲۴
- جدول ۲۷: شدت و سطح معناداری رابطه متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «هک کردن وب‌گاد و وب‌لاگ» ۲۲۶
- جدول ۲۸: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «استفاده از فیلترشکن» ۲۶۱
- جدول ۲۹: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «استفاده از فیلترشکن» ۲۶۲
- جدول ۳۰: چکیده آماری نگرش‌سنجی نسبت به فضای مجازی و آسیب‌های آن ۲۸۵
- جدول ۳۱: شدت و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به خدا» و ۲۸۶
- جدول ۳۲: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به خدا» و ۲۸۶
- جدول ۳۳: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به خدا» و ۲۸۷
- جدول ۳۴: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به خدا» و ۲۸۸
- جدول ۳۵: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۲۸۹
- جدول ۳۶: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۲۹۰
- جدول ۳۷: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۲۹۱
- جدول ۳۸: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۲۹۲
- جدول ۳۹: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و ۲۹۳
- جدول ۴۰: اندازه‌های متقارن رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۲۹۴
- جدول ۴۱: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۲۹۵
- جدول ۴۲: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۲۹۶
- جدول ۴۳: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «انجام فرایض دینی» و ۲۹۷
- جدول ۴۴: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «پابندی به اخلاقیات» و ۲۹۷
- جدول ۴۵: شدت همبستگی و سطح معناداری متغیرهای «پابندی به اخلاقیات» و ۲۹۸
- جدول ۴۶: چکیده آماری نگرش‌سنجی زمینه‌ساختی ۲۹۹
- جدول ۴۷: چکیده آماری تجربیات آسیبی کاربران در فضای مجازی ۳۰۰
- جدول ۴۸: همبستگی‌های متغیرهای تجربه‌شناختی و گزاره‌های نگرش‌سنجی زمینه‌ساختی ۳۰۱
- جدول ۴۹: مجازات تعیین‌شده در کشورهای مختلف برای جرم جعل در فضای مجازی ۳۹۸
- جدول ۵۰: بررسی تطبیقی رکن مادی جرم جعل در فضای مجازی در کشورهای مختلف ۳۹۹
- جدول ۵۱: مجازات کشورهای مختلف برای جرم سرقت و سرقت هویت در فضای مجازی ۴۰۴
- جدول ۵۲: مجازات تعیین‌شده در کشورهای مختلف در رابطه با جرم کلاهبرداری در فضای مجازی ۴۱۶
- جدول ۵۳: بررسی تطبیقی رکن مادی جرم کلاهبرداری در فضای مجازی در کشورهای مختلف ۴۱۷
- جدول ۵۴: مجازات تعیین‌شده برای جرم نقض حق نشر و حق مالکیت معنوی در فضای مجازی ۴۲۵
- جدول ۵۵: مجازات تعیین‌شده در کشورهای مختلف برای جرم اجتناب از ارائه خدمات در فضای مجازی ۴۳۸
- جدول ۵۶: رویکرد کشورهای مطالعه‌شده نسبت به نتیجه مجرمانه اجتناب از ارائه خدمات در فضای مجازی ۴۳۶
- جدول ۵۷: مجازات تعیین‌شده برای جرم دست‌سری غیرمجاز در کشورهای مورد مطالعه ۴۵۱
- جدول ۵۸: مجازات تعیین‌شده برای جرم هرزه‌نگاری و هرزه‌نگاری کودکان در کشورهای مورد مطالعه ۴۷۸
- جدول ۵۹: مجازات تعیین‌شده در مورد جرم اختلال غیرمجاز در کشورهای مورد مطالعه ۴۹۷
- جدول ۶۰: چکیده قوانین و مقررات کشورهای مطالعه‌شده در بخش اطلاعات تطبیقی قوانین و مقررات ۵۱۷

فهرست نمودارها

- نمودار ۱: اثر متغیر اعتقاد به خدا بر ناهنجاری‌انگاری متغیر توهین به شخص یا گروه..... ۸۵
- نمودار ۲: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر ناهنجاری‌انگاری متغیر توهین به شخص یا گروه..... ۸۶
- نمودار ۳: اثر متغیر «اعتقاد به خدا» بر جرم‌انگاری «نوشتن مطالب توهین‌آمیز علیه فرد یا گروه در وب»..... ۸۷
- نمودار ۴: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر جرم‌انگاری متغیر نوشتن مطالب توهین‌آمیز علیه فرد یا گروهی در وب..... ۸۸
- نمودار ۵: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر جرم‌انگاری متغیر نوشتن مطالب توهین‌آمیز علیه فرد یا گروهی در وب..... ۸۹
- نمودار ۶: اثر متغیر پایبندی به اخلاقیات بر جرم‌انگاری متغیر نوشتن مطالب توهین‌آمیز علیه فرد یا گروهی در وب..... ۹۰
- نمودار ۷: اثر متغیر اعتقاد به خدا بر ناهنجاری‌انگاری دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی..... ۱۰۴
- نمودار ۸: اثر متغیر اعتقاد به خدا بر ناهنجاری‌انگاری داشتن تصاویر مستهجن در رایانه..... ۱۰۵
- نمودار ۹: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر ناهنجاری‌انگاری دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی..... ۱۰۶
- نمودار ۱۰: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر ناهنجاری‌انگاری متغیر دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی..... ۱۰۷
- نمودار ۱۱: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «دریافت و تماشای تصاویر غیراخلاقی و غیرعرفی»..... ۱۰۷
- نمودار ۱۲: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر ناهنجاری‌انگاری متغیر داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی..... ۱۰۸
- نمودار ۱۳: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر ناهنجاری‌انگاری متغیر درج اطلاعات و تصاویر خصوصی در محیط‌های مجازی..... ۱۰۹
- نمودار ۱۴: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر ناهنجاری‌انگاری متغیر داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی..... ۱۱۰
- نمودار ۱۵: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر جرم‌انگاری پرداخت پول در ازای باخت در یک بازی اینترنتی..... ۱۲۱
- نمودار ۱۶: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر جرم‌انگاری متغیر پرداخت پول در ازای باخت در یک بازی اینترنتی..... ۱۲۲
- نمودار ۱۷: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر ناهنجاری‌انگاری متغیر دوستی‌های مجازی با جنس مخالف..... ۱۵۱
- نمودار ۱۸: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر ناهنجاری‌انگاری متغیر دوستی‌های مجازی با جنس مخالف..... ۱۵۲
- نمودار ۱۹: نمودار ناهنجاری‌انگاری کاربران از مصادیق ناهنجاری مجازی..... ۱۵۵
- نمودار ۲۰: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر جرم‌انگاری متغیر داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی..... ۱۹۰
- نمودار ۲۱: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر جرم‌انگاری متغیر داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی..... ۱۹۱
- نمودار ۲۲: اثر متغیر «اعتقاد به خدا» بر جرم‌انگاری «ورود بدون اجازه به ایمیل دیگران»..... ۲۱۹

- نمودار ۲۳: اثر متغیر «اعتقاد به اسلام» بر جرم‌انگاری متغیر «استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران»..... ۲۲۰
- نمودار ۲۴: اثر متغیر «پایبندی به اخلاقیات» بر جرم‌انگاری «ورود بدون اجازه به ایمیل دیگران»..... ۲۲۱
- نمودار ۲۵: اثر متغیر «اعتقاد به خدا» بر جرم‌انگاری «هک کردن وب‌گاه و وب‌لاگ»..... ۲۲۵
- نمودار ۲۶: اثر متغیر اعتقاد به اسلام بر جرم‌انگاری متغیر استفاده از فیلترشکن..... ۲۶۱
- نمودار ۲۷: اثر متغیر انجام فرایض دینی بر جرم‌انگاری استفاده از فیلترشکن..... ۲۶۲
- نمودار ۲۸: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به خدا» و ۲۸۶
- نمودار ۲۹: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «گذاشتن عکس خصوصی یا خانوادگی خود» ۲۸۷
- نمودار ۳۰: نمودار رابطه همبسته «اعتقاد به خدا» و «استفاده از اطلاعات شخصی دیگران که در اینترنت» ۲۸۸
- نمودار ۳۱: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به خدا» و «کسانی که در زندگی واقعی پایبند اخلاقیات»..... ۲۸۹
- نمودار ۳۲: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «دوستی‌های اینترنتی با جنس مخالف» ۲۹۰
- نمودار ۳۳: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «قماربازی مجازی تفاوت چندانی با قماربازی واقعی ندارد»..... ۲۹۱
- نمودار ۳۴: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «گذاشتن عکس خصوصی یا خانوادگی» ۲۹۲
- نمودار ۳۵: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «استفاده از اطلاعات شخصی دیگران» ۲۹۳
- نمودار ۳۶: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «اعتقاد به اسلام» و «کسانی که در زندگی واقعی پایبند اخلاقیات» ۲۹۴
- نمودار ۳۷: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «دوستی‌های اینترنتی با جنس مخالف» ۲۹۵
- نمودار ۳۸: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «قماربازی مجازی» ۲۹۶
- نمودار ۳۹: نمودار همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «گذاشتن عکس خصوصی یا خانوادگی» ۲۹۶
- نمودار ۴۰: نمودار همبسته متغیرهای «انجام فرایض دینی» و «کسانی که در زندگی واقعی پایبند اخلاقیات» ۲۹۷
- نمودار ۴۱: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «پایبندی به اخلاقیات» و «استفاده از اطلاعات شخصی» ۲۹۸
- نمودار ۴۲: نمودار رابطه همبسته متغیرهای «پایبندی به اخلاقیات» و «کسانی که در زندگی واقعی پایبند اخلاقیات» ۲۹۹

فهرست تصاویر

- تصویر ۱: روابط متقابل آسیب فیزیکی، آسیب مجازی و آسیب دوفضایی ۵۳
- تصویر ۲: نقشه مسیر روابط همبستگی میان متغیرهای اعتقادی و جمعیت‌شناختی و متغیرهای ناهنجاری‌انگاری ۱۵۵
- تصویر ۳: مراحل سرقت اینترنتی توسط شرکت مجازی جعلی ۲۱۴
- تصویر ۴: نقشه مسیر روابط همبستگی میان متغیرهای اعتقادی و جمعیت‌شناختی و متغیرهای جرم‌انگاری ۲۶۰
- تصویر ۵: تصویر بخشی از تالار گفتگوی نوانما ۳۱۲
- تصویر ۶: تالار گفتگوی جوانان ایرانی ۳۱۴
- تصویر ۷: وب‌لاگ ازدواج، دوست‌یابی و همسریابی ۳۱۵
- تصویر ۸: شیوه معرفی و بنویس‌ها در یکی از تالارها ۳۱۹
- تصویر ۹: فرم مشخصات برای عضویت در وبگاه ۳۲۰
- تصویر ۱۰: نمونه یکی از ارسال‌های مطالب در تالارهای گفتگو ۳۲۲
- تصویر ۱۱: نمونه تقاضاها برای دوستی و ازدواج در وبگاه دوست‌یابی و همسریابی ۳۲۹
- تصویر ۱۲: روابط علی پیش‌فرض میان متغیرهای مستقل سطح اول (سطح دیناری)، متغیر واسطه ۵۲۱
- تصویر ۱۳: روابط همبستگی میان متغیرهای سطح اعتقادی ۵۲۲
- تصویر ۱۴: الگوی مسیر متغیرهای اعتقادی و متغیرهای جرم‌انگاری، ناهنجاری‌انگاری و تجربه‌شناسی ۵۲۳
- تصویر ۱۵: نقشه مسیر روابط همبستگی متغیرهای اعتقادی و جمعیت‌شناختی و متغیرهای ناهنجاری‌انگاری ۵۲۴
- تصویر ۱۶: نقشه مسیر روابط همبستگی متغیرهای اعتقادی و جمعیت‌شناختی و متغیرهای جرم‌انگاری ۵۲۵

سپاس نامه

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگزرد

هزاران سپاس خداوند خردمند، خرددوست و خردپرور را که توفیق عنایت فرمود تا وجه دیگری از شناخت نسبت به جهان پیرامون، برای ما فراهم شود. ظهور جهان مجازی، انعکاسی عینی است از خلاقیت‌های جهان ذهن که موجب تبدیل شدن امر واقعی - تخیلی به امر واقعی - عینی شده است. این جهان، بستر جدیدی برای خیر و شر جهان است که از ظرفیت‌های متفاوتی نسبت به جهان فیزیکی - واقعی پیرامون ما برخوردار است. این مطالعه تلاشی برای شناخت ظرفیت‌های خیر و شر و ضرورت‌ها و الزامات است. مهار این فضای خیرخیز و جرم‌خیز با قوانین و مقررات، می‌تواند به‌نوعی موجب تقویت عقلانیت و خردورزی در این فضای پویا و پرتحرک شود.

در این پژوهش مهم که به تألیف این کتاب منجر شد، همکاران زیادی کمک کرده‌اند که از جناب آقای مجتبی حاجی‌جعفری، به‌طور ویژه سپاسگزاری دارم. همچنین از جناب آقای شاقاسمی و خانم منیژه اخوان که با دقت این پژوهش را یاری کرده‌اند، تشکر می‌کنم. در مرحله بعدی از خانم مهدیه اناری و زهرا عاملی و آقای حسین حسینی و عبدالله رجیبی، که مددکار این تحقیق بوده‌اند، نیز سپاسگزاری دارم. از جناب آقای دکتر خاموشی ریاست محترم سازمان تبلیغات اسلامی، جناب آقای نثاری ریاست محترم انتشارات امیرکبیر و جناب آقای دکتر طالب‌پور که بدون حمایت این عزیزان این پژوهش و تألیف کتاب به سرمنزل مقصود نمی‌رسید، نیز صمیمانه تشکر دارم. از ویراستار محترم این اثر، جناب آقای عبدالعزیز تاتار و همکاران محترم انتشارات امیرکبیر که در تدوین، صفحه‌بندی و دقت‌های پردازش کار، ما را یاری کرده‌اند نیز صمیمانه تشکر و سپاسگزاری دارم و از خدای تعالی استمرار موفقیت آنها را آرزو می‌کنم. از همکاران گرامی که در دانشکده مطالعات جهان در امور مختلف فکری، اداری و اجرایی بنده را یاری کرده‌اند همچون خانم زهرا حسینی، آقای رضا شجاعی، آقای حمید نیرویی، خانم شیخایی و خانم گلناز عاملی تشکر و قدردانی دارم.

از پدر و مادرم، پدر گرانقدر همسر و همچنین همسر مهربانم و فرزندان دوست‌داشتنی‌ام نیز تشکر و قدردانی ویژه دارم که دعای خیرشان، تشویق‌ها و حمایت‌هایشان همیشه هموارکننده سختی‌ها و مدددهنده موفقیت‌های حقیر بوده است.

باز هم مثل همیشه اقرار می‌کنم که اگر توفیقی هست، از اوست که مرجع همه نیکی‌ها و همه خوبی‌ها خداست و همه چیز از بین رفتنی است، مگر خدای متعال (و امر خدایی)، حکم از آن اوست و همه ما به‌سوی او بازگردانده می‌شویم؛ کل‌شء هالک الا وجهه، له الحکم و الیه ترجعون (قصص، ۸۸).

سعیدرضا عاملی

استاد گروه ارتباطات دانشگاه تهران

ssameli@ut.ac.ir